



anthropos

## **„Anthropos” organizacijos komentarai bendrųjų programų projektams (2021-03-31 versijai)**

Mes esame „Anthropos” - taikomosios antropologijos organizacija, todėl, kaip antropologės, šiuose komentaruose daugiausias dėmesio skiriame kultūrinei kompetencijai, socialiniam ugdymui bei istorijos, geografijos ir pilietinio ugdymo programoms, kaip daliai socialinio ugdymo, į kurį įeina ir antropologinės disciplinos žinios.

### **Svarbiausi pastebėjimai ir pasiūlymai:**

#### **Kultūrinė kompetencija**

Susipažinus su kultūrinės kompetencijos aprašu, tiek ir su šios kompetencijos raiškos aprašymais skirtinguose mokomuosiuose dalykuose kaip geografija, istorija ir pilietinis ugdymas, atkreipėme dėmesį į gana siaurą kultūros suvokimą bei, manome, kad skiriamas nepakankamas dėmesys kultūrinio „kito” pažinimui, suvokimui ir priėmimui, kultūrinės įvairovės kaip vertybės suvokimo ugdymui.

Aprašyta kultūrine kompetencija siekiama mokinius daugiausiai supažindinti su etnine ar liaudies kultūra, kultūros laimėjimais - menu ir literatūra. Antropologiniu požiūriu kultūra yra įvairių socialinių, politinių, religinių ir ekonominių procesų integrali visuma, formuojanti mūsų elgseną. Tai ne tik muziejuje eksponuojami kultūriniai objektai, paveldas, menas ar literatūra, bet gyvenamoji kultūra, kasdieninės žmonių sąveikos. Mūsų požiūriu kultūrinės kompetencijos pagrindas turėtų būti visų pirma šis platus kultūros suvokimas, kai ji matoma kaip skirtingi būdai būti žmonėmis, organizuoti bendruomenes politiškai, ekonomiškai ir socialiai, sąveikauti su supančia aplinka tiek praeityje, tiek dabartyje. Būtent tai kuria pagrindus empatiškai ir įvairiapusiškai suprasti ir pažinti kitokį negu „aš”. Tokie gebėjimai itin svarbūs šiuolaikinėje globalioje ir multikultūriškose visuomenėse skiekiant, kad jos būtų atviros įvairovei.

Taigi, mes siūlome, jog į kultūrinio išprusimo ir/arba kultūrinio sąmoningumo sandus turėtų būti daugiau ir aiškiau įtrauktas kultūrinio „kito” pažinimas.

#### **Socialinio ugdymo bendrosios nuostatos**

Siūlome socialiniame ugdyme įtraukti kultūros kaip analitinės kategorijos suvokimą. Čia kultūra vėlgi turėtų būti suprantama holistiškai kaip socialinė-kultūrinė sistema apimanti ekonominį, politinį, socialinį ir kultūrinį, net ir žinojimo (epistemologinį), pasaulio matymo (ontologinį) supratimą. Taip galime pažvelgti į savo kultūrą lyg iš šono, suprasti ir paaiškinti mūsų elgseną, nuostatas, vertybes kaip individų ir visuomenės, ir kaip įvairūs mūsų gyvenimo aspektai sudaro integralią sistemą. Tuo pačiu, mes galime suprasti ir kitą, kitokią sistemą, elgseną ir visuomenės sistemą kaip kultūriškai sąlygotą.

Taip pat norėtume pabrėžti, kad vertėtų kultūrinius skirtumus pateikti ne tik kaip gamtiškai sąlygotus (1 uždavinys) bet ir kuriamus istoriškai, ideologiškai, socialiai, kultūrų sąveikos, nelygių galios santykių.

### **Pilietinio ugdymo kompetencija ir programa**

- Siūlome visur naudoti vieną platesnį terminą - aplinkos apsauga, o ne gamtos apsauga (šie terminai tekste naudojami nevientisai). Aplinkos apsauga yra platesnis terminas, apimantis pasekmių aplinkai, klimatui ir planetai mažinimą nepaisant ar tai būtų gamtinė ar urbanizuota erdvė. Taip pat naudoti terminus klimato kaita arba klimato krizė vietoje pasenusio ir kritikuojamo globalinio atšilimo ar klimato atšilimo terminų.
- Aplinkos apsaugos ugdyme svarbus ne tik taupus gamtinių išteklių naudojimo suvokimas, vandens naudojimas (15p. C.1.6), bet ir bendrai taupus požiūris į vartojimą ir įvairius resursus (maisto, įvairių prekių). Taip pat reikėtų atskleisti ne tik mikro (individualų), bet ir makro problemos lygį. Reikėtų plačiau atkreipti dėmesį į dominuojančios ekonomikos įtaką klimato krizei ir supažindinti su alternatyvomis, pavyzdžiui, žiedine ekonomika, įvairiais socialiniais judėjimais.
- Pilietiškumo kompetencijoje išskiriama savanorystė ir dalyvavimas labdarinėse veiklose. Siūlome šioje dalyje, ypač vyresnėse klasėse, pabrėžti ne tik dalyvavimo šiose veiklose svarbą, bet ir mokyti kritiškai vertinti, bei etiška pasirinkti savanorystės ir labdarinės veiklos formas ir vietas. Atkreiptinas dėmesys, kad įvairios savanorystės programos, labdarinės veiklos, ypač globaliuose pietuose, neretai gali būti apgaulingos ir nešti daugiau žalos nei naudos bendruomenėms. Todėl kaip ir kalbant apie daugelį šiuolaikinių reiškinių būtina atskleisti įvairius savanorystės ir labdaros aspektus, ugdyti kritinį ir atsakingą požiūrį.
- Pilietiškumo pagrindų programoje, I gimnazijos klasės turinio apraše 2 skyriuje „Dalyvavimas ir pokyčių inicijavimas bendruomenėje“ yra numatyta potėmė „Socialinės atskirties problemos Lietuvoje ir pasaulyje“. Potėmėje 3 iš 4 turinio dalių yra skirtos žalingiems įpročiams, kas kuria įspūdį ir prielaidas, jog socialinė atskirtis formuojasi dėl šių įpročių. Sociologijoje žalingi įpročiai matomi kaip socialinės nelygybės ir atskirties pasekmė, o ne priežastis. Todėl siūlome atskirti šias dvi temas, o svarbiausia skirti didesnę dėmesį socialinės nelygybės ir atskirties priežastims, aptarti jų ekonominį ir politinį kontekstą sociologiškai.
- Norime itin atkreipti dėmesį, jog mokymosi turinio apraše II gimnazijos klasėje 2 skyriuje „Dalyvavimas ir pokyčių inicijavimas bendruomenėje“ visas turinys yra apie nacionalinį saugumą, ir visiškai neskiria dėmesio jokioms kitokioms pilietinio dalyvavimo formoms, ką suponuoja skyriaus pavadinimas. Į tokį skyrį turėtų būti įtraukta ne tik pilietinės pareigos ginti savo valstybę aspektas, bet ir mokoma kaip ginti piliečio interesus valstybės viduje. Mokiniai turėtų susipažinti su pagrindinėmis pilietinio dalyvavimo formomis kaip peticijos, taikūs piliečių protestai, mitingas, streikas, būrimasis į interesų grupes, pavyzdžiui, profesinės sąjungos, ir šių interesų atstovavimas.

## **Istorija**

- Istorijos programos projekte, naujausiųjų laikų dalyje, „Globalizacija ir pasaulis po 1990-ųjų“ temoje siūlome įtraukti naujojo kolonializmo (neokolonializmo) aspektą, nes tai vienas iš svarbių aspektų formavusių ir dar vis formuojančių pasaulio politiką, galios santykius ir prisidedančių prie globalaus skurdo problemos formavimosi ir egzistavimo. Vertėtų susipažinti su skirtingomis kapitalizmo rūšimis ir šiuolaikinėmis ideologijomis, pavyzdžiui, suprasti kaip neoliberali globali politika veikia ir skurdo pasiskirstymą.
- Taip pat rekomenduojame paminėti svarbius socialinius judėjimus prasidėjusius 20-to amžiaus antroje pusėje ir formavusius žmogaus teisių vystymąsi, kaip juodaodžių, moterų, seksualinių mažumų, autochtonų judėjimai.
- Siūlome įtraukti sąvokas „etnocentrizmas“, „europocentrizmas“, nes tai svarbios sąvokos galinčios padėti geriau suprasti tokius reiškinius kaip nacionalizmas ir kolonializmas, taip pat praplečiančios kultūrinę kompetenciją ir istorinį suvokimą.

## **Geografija**

- Siūlome dalyje apie socialinius ir ekonominius rodiklius, praplėsti turinį įtraukiant šių rodiklių kritinį suvokimą ir vertinimą, jų limitų aptarimą. Antropologinis požiūris ir egzistuojanti literatūra pabrėžia, kad šie rodikliai dažnai atskleidžia tik dalį realybės, nėra kultūriškai jautrūs ir yra paremti vakarietišku gerovės supratimu, neatsižvelgia į vietinės ekonomikos ir socialines struktūras.
- Rekomenduojame atskleisti ryšį tarp ekonomikos augimo ir klimato krizės. Programoje nematomas aiškus ryšys, kad klimato krizė yra didžiąja dalimi sąlygota šiuolaikinės ekonominės sistemos, ekonominio augimo ir vartojimo. Vertėtų ne tik atskleisti šiuos dalykus, bet ir aptarti alternatyvas - lokalias ekonomikas, lokalų vartojimą, žiedinės ekonomikos principus.